

Egyetemes látóköri, közérdekű s mégsem közismert részletekbe hatoló mély tudás, igazságáhitástól, nép- és hazaszeretettől táplált ügybuzgalom, melyben az előbbinek mérséklő ereje tartja az utóbbit — „a megöszült tapasztalás felárkolt útján” — a józanság életkorlátai között: e szerzői jellemvonások miatt kell tudni erről a dolgozatról minden magyar nevelőnek.

Váradi József.

Sulyomi-Schulmann Adolf: A beszédhibák elhárítása különös tekintettel a dadogásra. Beszédgyógytani dolgozatok. 4 ábrával és 33 melléklettel. A Magyar Gyógypedagógiai Társaság kiadása. Kalocsa, 1935. Árpád rt. nyomása. (8-r., 149 l.)

A szerző a beszédhibák javítására szolgáló állami tanfolyam (újban: intézet) vezetője, a beszédhibák javításának mestere. Hosszú, eredményes működés után a beszédgyógyítás nagy magyar művelőjének, *Sarbo Artúr* egyetemi tanárnak ajánlott művében írta meg azokat az elveket, amelyeket a beszédhibák, különösen pedig a dadogás javítása közben szem előtt tart. Könyvének hat fejezetében különböző dolgozatait olvassuk, mindegyik a beszédvel, annak fejlődésével, hibáival, leginkább mégis a dadogással és annak kiküszöbölésével foglalkozik.

Azon kezdi, hogy a magyarországi összes tanulónak 3,6%-a szenved valamilyen beszédzavarban. Ez az adat 30 évvel ezelőttről való és talán inkább csak tájékoztatásnak van szánva. Újabb adata szerint Budapest székesfőváros iskoláiban 1925-ben 632 dadogót és 1619 pöszebszédűt találtak. Hálásak volnánk a szerzőnek, ha nemek, korok, osztályok és iskolafajták szerint tárná elénk a beszédhibás gyermekek számát; ha megmondaná, hány beszédhibás van az óvodákban, az elemi, polgári és középiskolákban, az iparosinasok közt stb. Ezeket a felette értékes adatokat a fővárosban összegyűjteni nem lenne nehéz, de azok birtokában egészen más szemszögből lehetne a beszédhibás gyermekeket megítélni. Reméljük, hogy a szerző és munkatársai ezzel a tudományos szempontból is igen becses adattal mielőbb megajándékozzák a magyar gyógyító pedagógiát.

A szerző a dadogás megelőzését tárgyaló jó tanácsai között kiemeli a szülők és tanítók tiszta, nyugodt beszédének nagy fontosságát; értékes útmutatást közöl az iskolai olvasmányok szokásos tárgyalására, továbbá a helyesírás tanítására vonatkozólag is. Amit ezekkel kapcsolatosan elmond, az annyira általános érvényű és fontos szabály, hogy mihez tartás céljából minden pedagógusnak kezébe kellene adni.

Kitér az olvasástanító eljárásokra is és a dadogás megelőzése szempontjából mellőzendőnek tartja az írvaolvasztató (hangoztató) eljárást, ellenben igen melegen ajánlja a fonomimikát. Pedig bizonyosan tudja, hogy a kettő közt lényegében alig van különbség: mind a kettő ugyanazt teszi, amit a szerző hibáztat, tudniillik különálló hangokat tanít és rakat össze a gyermekekkel. Ezenfelül a fonomimika hátrányos a beszédhibás gyermekekre azért is, mert felesleges anyag — a jelelés — beiktatásával terheli meg emlékezet-

tüket. Tapasztalásom szerint a dadogás megelőzésére ma legalkalmasabb az úgynevezett globális — szóképes — olvasástanító eljárás. Igaz, hogy a szerző ezt nem ajánlhatta, mert nálunk — a gyógypedagógusokon kívül — alig ismerik, még kevésbé alkalmazták.

Határozott híve a beszédhibás gyermekek külön iskolájának (osztályának); sajnálja, hogy ezeket a fővárosban megszüntették. Csakhogy a volt beszédhibás osztályok ellenzői azzal is érveltek, hogy azokban — éppen a dadogókkal — nem tudtak jobb eredményt felmutatni, mint a sokkal kevesebbe kerülő tanfolyamokon. Magamnak is vannak aggályaim a beszédhibások külön osztályai (iskolái) ellen; mégis csatlakoznám a szerző gondolatmenetéhez, ha nem csupán logikai érvekkel, hanem jobb gyakorlati eredményekkel, a dadogóknál elért jobb gyógyulási arányszámokkal tudná támogatni. De ilyenek hiányában nem csatlakozhatom. Ugyanis abban a külön iskolában (osztályban) a pszichikai ragályozás lehetősége nagyon is fenyeget, s ennek folytán félok, hogy ott a nem nagyon dadogók is erősen dadogókká válnak.

Meglep, hogy a szerző a maga eredményeiről sehol sem ad kimutatást. Könyvének elolvasása után sem tudjuk, hogy hány dadogót sikerült az általa ajánlott eljárás segítségével meggyógyítani. Pedig erre-szükség lenne, mert a visszaeső dadogókra többször is felhívja a szülők figyelmét s azt kívánja, hogy a visszaeséseket „észrevétlenül tűrjék el”. Ha mármost a sikeres eseteket nem közöljük, úgy tűnik fel a dolog, mintha a dadogás gyógyításában mindig visszaesésre kellene számítani.

Egyik fejezetében a dadogás okait és mibenlétét fejtegető elméleteket sorolja fel szerzőnk. 26 ilyen elgondolást említ, bár a sorozat ezzel még nincse is kimerítve. Szülők és tanítók kezébe szánt könyvben ajánlatos lenne az ilyen elméleteket — ha egyáltalán közöljük őket — kritikailag alaposan megrostálni. Ennek az olvasóközönségnek a szempontjából feleslegesnek látszik az extrapyramidális rendszer bonc- és élettana, a striatum stb. részletes tárgyalása is.

Amit a szerző a dadogás megjelenéséről, kifejlődéséről és megrögződéséről, továbbá a hiba leküzdéséről mond, mindaz értékes és meggyőző. Alapos készültséggel, erős gyakorlati érzéssel megírt, többször az individuálpсихológiára emlékeztető eljárása magával ragadja az olvasót. Meg vagyok győződve róla, hogy akik a szerző útmutatásait követik, jó úton haladnak és sok dadogót el tudnak vezetni a baj leküzdésére.

Ebből a meggyőződésből azonban a szerző maga zökkent ki bennünket, mikor Szondi főorvosnak a dadogás mibenlétére vonatkozó kutatásait tárgyalja. Lelkesedik a Szondi-féle laboratórium vizsgálati eredményeiért. (A közölt részletek bővebb ismertetésére itt — sajnos — nem térhetek ki, bár ezek a részek a könyvnek legérdekesebb fejezetei közül valók.) Azt mondja többek között: Szondi „vizsgálataiból kitűnik, hogy az a gyógykezelés *lesz a legjobb*, mely nemcsak a beszéd zavarára, hanem a dadogó összegyéniségének átalakítására, affektív életének a szabályozására fogja helyezni a súlypontot. A (dr. Szondi-féle) laboratórium ez idő szerint *gyógypedagógusok segítségével oly módszerek kitértésén* dolgozik, melyekkel az érzelem kifejező mozgásainak

— állás, járás, tartás, beszédmozgás stb. — területén az extrapyramidális rendszer zavara által okozott zétést javítani lehetne.“ Majd tovább megint kijelenti: hogy „Dr. Szondi alapvető vizsgálatai alkalmasak arra, hogy a dadogás lényegébe mélyebben betekinthessünk“ stb. stb.

Elismerem, el kell ismernem, hogy a Szondi által jelzett kezelés a dadogók meggyógyításának helyes útja (a szerző azt mondja, hogy ez a legjobb), s hogy már dolgoznak is az eljárás közzétételén. Csak azt nem értem, miért nem ezt írta meg a szerző. Miért írt meg egy olyan eljárást, amelyről maga mondja, hogy annál jobb is van?

Ezeket a kiragadott gondolatokat jegyeztem fel a szerző könyvének elolvasása közben, ezek azonban nem csökkentik a munka értékét. A megjegyzésekre talán inkább az ad okot, hogy a szerző külön-külön értékes dolgozatait nem hangolta eléggé össze, ami — reméljük — a második kiadásban majd megtörténik.

Nagy szükség lenne ezenkívül egy olyan népszerű formában, szülők és néptanítók számára megírt füzetre, amilyen a Sarbó-féle volt (de elfogyott) és amelyben rövid, világos útmutatást találnánk a beszédhibás gyermekekre nézve. Ezt aztán, akár ingyen is, minden beszédhibás gyermek szülőjének a kezébe kellene adni. Ennek megírásával, illetve kiadásával a szerző is, a Magyar Gyógypedagógiai Társaság is igen nagy hálaára kötelezné a beszédhibás gyermekek szüleit és tanítóit.

Eltes Mátyás.

Magyari Piroska: A nagymagyarországi románok iskolaügye. Szeged, 1936. Árpád-ny. (136 + 1 l.)

A szerző egy részleteiben ismert és utóbbi időben főleg publicisztikailag sokat tárgyalt, összefoglalóan azonban még fel nem dolgozott témát választott értekezése tárgyául: az oláhok iskolaügyének bemutatását a Trianon előtti Magyarországon. A téma nehézségei nyilvánvalók: történeti, politikai és pedagógiai tájékozottságot egyformán kíván a szerzőtől, ha feladatának csak némiképp is meg akar felelni, s azonfelül — legújabbkori történetünkről lévén szó — a források sem állanak feldolgozva rendelkezésre, hanem legtöbbször magának kell őket felkutatnia. Tekintetbe véve, hogy ezek a sokoldalú követelmények gyakorlottabb író erejét is próbára tennék, azt kell mondani, hogy a szerző ebben az első dolgozatában viszonylag nagyon szépen oldotta meg feladatát. Az első fejezetben, amely egyben az egész munkának legsikerültebb fejezete, az oláh nemzeti öntudat kialakulását rajzolja meg, ennek keretében ismertette azt az évtizedes harcot, amelyet az oláhság iskolapolitikánk ellen folytatott. Nagyon helyesen mutat rá arra, hogy ha napjaink álláspontjáról lehet is kifogásolni akkori iskolai törvényhozásunk intézkedéseit, viszont ezek történeti szükségéből folytak és megegyeztek az akkori általános európai tendenciákkal, s hogy ha a harc egyre jobban kieleződött, annak oka nem annyira a mi elhibázott kultúrpolitikánk, mint inkább az oláhok ellenséges és gyűlölködő érzülete, amellyel már *elvé* elzárkóztak a kölcsönös megértés elől.

